

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e.

 dos. Zaur Məmmədov
"13" fevral 2026-cı il

Fənn sillabusu:
(işçi tədris proqramı)

İxtisas: 6007004 "Baytarlıq təbabəti"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: "Klinik diaqnostika" Proqram Təhsil Nazirliyinin 04 oktyabr 2011-ci il tarixli 1607 sayılı əmri ilə qrif verilmişdir.

Kodu: İPF-B18

Tədris ili: IV (2025/2026)

Semestr: VIII(yaz)

Tədris yükü: Cəmi:150 saat. Auditoriyadan kənar 105 saat. Auditoriya saati 45 saat. (Müh.30 saat, lab.15 saat)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Mühazirə:B/m.Hüseynov Tahir Talib oğlu.

Laboratoriya: Dosent: Qarayev Vəli Xanbaba oğlu.

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhər Füzuli küç.70, LDU – nun 1 saylı tədris binası

Məsləhət günləri və saati: II gün 13²⁰ - 15²⁰

E-mail ünvanı: huseynovtahir1967@gmail.com

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs və vəsaiti metodik vəsaitlər:

1. Hacıyev H.M. "Klinik diaqnostika". Maarif nəşriyyatı. Bakı,1985.
2. Nəsimov F.K. "Heyvanların daxili xəstəliklərin klinik diaqnostikası". Bakı,2010.
3. Kurdsko A.P., Volkov A.A. "Kliničeskaya diaqnostika vnuçennix bolezney jivotnix". 2019. və başqaları.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur

VI.Fənnin təsviri və məqsədi:

Klinik diaqnostika – Klinik diaqnostika baytarlığın mühüm bölməsi olub, xəstənin vəziyyətini, onun müayinə olunması üçün müayinə metodlarının ardıcılıqla tətbiqini və diaqnoz qoymağı öyrədir.Diaqnostika, anatomiya, fiziologiya, biokimya, ekologiya və digər bioloji və ictimai-siyasi fənlərin məlumatlarına əsaslanır.Klinik diaqnostika – Klinik laborator və instrumental müayinə metodlarını heyvanlara tətbiq etməyi, onlarda simptom, sindrom və müayinələri mənimsəyərək xəstəyə diaqnoz qoymağı mənimsəməkdə böyük əhəmiyyətə malikdir.Kütləvi xəstəliklərin diaqnostikasında tələbələr heyvanların populyasiyasında ekoloji şəraitin qiymətləndirilməsi üçün müayinə metodlarını öyrədir. Baytar həkimi klinik diaqnostikasıdan: xəstənin müayinə metodlarının planını, gizli proseslərin müəyyən olunma yollarını, orqanların fizioloji xüsusiyyətlərin, xəstəlik prosesinin aydınlaşdırma metodologiyasını patoloji materialın götürülməsini, konservləşdirib laboratoriyaya göndərilməsini, qan alma texnikasını onu müayinə

etməyə, heyvanla işləyərkən texniki təhlükəsizliyi, xəstədən aldığımız məlumatları toplayıb, simptom və sindromları qiymətləndirərək, diaqnoz qoymağı bacarmalıdır.

VII.Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış dərslər saatlarının ümumi sayı Elmi Şüaranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı (20% - dən çox) olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şüaranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal-tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür,cavabı dəqiq və hərtərəflidir,
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür,cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir.
- 7 bal-tələbə keçilmiş materialı başa düşür,lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.
- 6 bal-tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çətişməzliklər var,mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur,lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal-tələbənin mövzudan xəbəri var,lakin fikrini əsaslandırə bilmir.
- 1-2 bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal-suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözle yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülecək.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə-30 saat, laboratoriya -15 saat. Cəmi 45- saat

No	Mühazirə mövzularının məzmunu	Müh.	Tarix
1.	2	3	4
1.	Mövzu 1: Klinik diaqnostika fənninə giriş və onun tarixi. Plan: 1.Klinik diaqnostika haqında anlayış, onun məqsədi, vəzifələri, başqa fənlərlə əlaqəsi.	2	

	2.Klinik diaqnostikanın inkişafında vətən və xarici ölkə alimlərinin rolu. 3.Respublika heyvandarlığının inkişaf etdirilməsi haqqında qərarlar, baytarlıq xidməti və baytar mütəxəssislərinin vəzifələri. Mənbə:1,2,3		
2.	Mövzu 2: Kənd təsərrüfatı heyvanlarının dispanserləşdirilməsi. Plan: 1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının diaqnozu. 2. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının proqnozu. 3. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xəstəlik tarixi. Mənbə: 2,4,6	2	
3.	Mövzu 3: Kənd təsərrüfatı heyvanlarının müayinə üsulları. Plan: 1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi müayinə üsulları. 2. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının əlavə müayinə üsulları. Mənbə: 2,4,6	2	
4.	Mövzu 4: Heyvanın ümumi müayinəsi. Plan : 1. Dərinin müayinəsi, limfa düyünlərinin müayinəsi. 2. Selikli qişaların müayinəsi, bədən temperaturunun ölçülməsi-termometriya. 3. Qızdırma.Hipotermiya. Mənbə: 2,4,6	2	
5.	Mövzu 5: Xüsusi diaqnostika. Ümumi məlumat ürək-damar sisteminin müayinəsi. Plan : 1. Ürəyin müayinə metodları və onların ürək-damar sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti. 2. Ürəyin topoqrafiyası, ürək sahəsinin inspeksiyası və palpasiyası. Ürək vurğusu və onun dəyişiklikləri. 3. Ürəyin perkusiyası, onun auskultasiyası. Ürək tonları və onların dəyişiklikləri. 4. Küylər və onların təsnifatı. Elektrokardiografiya və onların əhəmiyyəti. Mənbə: 3,4,7	2	
6.	Mövzu 6: Damarların müayinəsi. (ümumi məlumat) Plan: 1. Ətraf venaların müayinəsi və müxtəlif vena nəbzləri. 2. Ürəyin aritmiyasının təsnifatı və onların diaqnostikası. 3. Ürək-damar sisteminin funksional müayinə metodları. 4. Ürək-damar sisteminin çatışmamazlıqlarının sindromları. Mənbə: 2,3,4	2	
7.	Mövzu 7:Tənəffüs sistemi. Ümumi məlumat. Plan: 1. Tənəffüs üzvlərinin müayinəsi və onun tənəffüs sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti. 2. Yuxarı tənəffüs yollarının müayinəsi – öskürək və onun xassələri. Mənbə: 1,2,3	2	

8.	<p>Mövzu 8: Ağciyər və plevranın müayinəsi.</p> <p>Plan :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ağciyər və plevranın xəstəlikləri zamanı perkusiya səsi və onun ağciyərvə plevra xəstəliklərində dəyişməsi. 2. Ağciyərin arxa sərhəddinin təyini, ağciyərin auskultasiyası. 3. Pnevmoqrafiya, Torakosentez, Tənəffüs sisteminin funksional metodları. <p>Mənbə:3,4,5</p>	2	
9.	<p>Mövzu 9: Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri.</p> <p>Plan :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri. 2. Patoloji tənəffüs səsləri. 3. Döş qəfəsinin sınaq müayinəsinin olunması. <p>Mənbə: 1,2,3</p>	2	
10.	<p>Mövzu 10: Həzm orqanlarının müayinəsi.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Həzm orqanlarının müayinəsi.(Ümumi məlumat).Yem və su qəbulunun müayinəsi. 2. Həzm aparatının yuxarı hissəsinin müayinəsi, ağızın müayinəsi, tüpürçək vəzilərinin və udlağın müayinəsi. 3. Quşlarda həzm sisteminin müayinəsi. <p>Mənbə: 3,4,5</p>	2	
11.	<p>Mövzu 11: Mədə və bağırsaqların müayinəsi.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gövşəyən heyvanlarda mədə önlüklərinin və şirdanın müayinəsi. 2. Defekasiya və onun pozğunluqları, kalın müayinəsi. 3. Atlarda mədənin müayinəsi <p>Mənbə:4,5,6</p>	2	
12.	<p>Mövzu 12: Bağırsaqların müayinəsi.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bağırsaqların müayinəsi. Rektal müayinə. 2. Atlarda sancılar. <p>Mənbə: 4,5,7</p>	2	
13.	<p>Mövzu 13: Qaraciyərin müayinəsi.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qaraciyərin müayinəsi. Qaraciyər xəstəliklərin sindromları. 2. Qaraciyərin müayinə metodları. 3. Dalağın müayinəsi. <p>Mənbə: 5,6,7</p>	2	
14.	<p>Mövzu 14: Sidik sisteminin müayinəsi.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ümumi məlumat. Böyrəklərin funksional müayinə metodları. 2. Sidikayırma, sidik buraxma aktı və onların pozğunluqları. 3. Böyrəklərin sidik axarlarının və uretranın müayinəsi. 4. Sidiyin müayinəsi və onların xəstəliklərin müəyyən olunmasında klinik əhəmiyyəti. 5. Cinsiyyət orqanlarının müayinəsi <p>Mənbə:5,6,7</p>	2	

15.	Mövzu 15: Sinir sisteminin müayinəsi. Plan: 1. Sinir sisteminin müayinəsi. Ümumi məlumat. Heyvanların davranışının pozulması. 2. Qeyri-iradi hərəkətlər və məcburi vəziyyətlər. 3. Kəllənin və onurğa sütununun müayinəsi. 4. Hiss orqanlarının müayinəsi. Mənbə:2,3,4	2	
Cəmi:		30 s.	

Nö	Laboratoriya məşğələsi	Lab.	Tarix
1.	2	3	4
1.	Mövzu:1 Kənd təsərrüfatı heyvanlarının dispanserləşdirilməsi	2	
2.	Mövzu: 2 Kənd təsərrüfatı heyvanlarının müayinə üsulları	2	
3.	Mövzu: 3 Xüsusi diaqnostika.Ümumi məlumat ürək – damar sisteminin müayinəsi	2	
4.	Mövzu: 4 Damarların müayinəsi. (ümumi məlumat)	2	
5.	Mövzu: 5 Ağciyər və plevranın müayinəsi.	2	
6.	Mövzu: 6 Həzmorqanlarının müayinəsi	2	
7.	Mövzu: 7 Mədə və bağırsaqların müayinəsi	2	
8.	Mövzu: 8 Qaraciyərin müayinəsi	1	
Cəmi:		15 s.	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Bu fəndə xəstəlik prosesinin araşdırılması, qeydə alınması, simptom və sindromlar, diaqnoz, onun növləri; ümumi müayinə üsulları, baxış, palpasiya, perkusiya, auskultasiya, termometriya, xüsusi müayinə üsulları, kliniki müayinə sxemi, kliniki sənədləşdirmə, ürək-damar, tənəffüs, həzm, sidik-cinsiyyət və sinir sisteminin müayinəsi, maddələr mübadiləsi pozuntularının diaqnostikası, dispanserizasiya məsələləri öyrənilir.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar, müzakirələr;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- problemlərlə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- qrup qiymətləndirilməsi;

Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.

XIII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Heyvanları müayinə edərkən zaman onlarla rəftar və işləmə qaydalarını, heyvanlarla rəftar etməyi öyrənməli, heyvanları yayındırma və təsbit etmə (fiksasiya) usullarına yiyələnməli, heyvanların ümumi (inspeksiya, palpasiya, perkussiya, auskultasiya və termometriya və xüsusi müayinə üsullarını mənimsəməli.
- Heyvanın qeydə alınması, anamnez məlumatlarının (heyat və xəstəlik anamnezi) toplanması. Xəstənin müalicə sxemi əsasında müayinəsinin aparılmasını bacarmalı.

- Ürək-damar və həzm sistemlərinin muayinəsinin aparılmasını bacarmalı, orqanların topoqrafiyası, muayinə usulları, muayinədən alınan nəticələrin təhlilini öyrənməli.
- Tənəffüs və sidikifrazat orqanlarının muayinə usullarının aparılmasını mə-nimsəməli, orqanların yerləşməsinə (topoqrafiyasını) bilməli, muayinədən alınan nəticələri təhlil edə bilməsi.
- Qan sisteminin muayinəsinə bacarmalı, qan alma və müəyyən diaqnozu aydınlaşdırmaq məqsədilə müxtəlif analizlərin aparılmasını bacarmalı, alınan nəticələr

XIV. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. I. Kollokvium sualları:

1. Klinik diaqnostika haqqında anlayış, onun məqsədi, vəzifələri, başqa fənlərlə əlaqəsi.
2. Klinik diaqnostikanın inkişafında vətən və xarici ölkə alimlərinin rolu.
3. Respublika heyvandarlığının inkişaf etdirilməsi haqqında qərarlar, baytarlıq xidməti və baytar mütəxəssislərinin vəzifələri.
4. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının diaqnozu.
5. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının proqnozu.
6. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xəstəlik tarixi.
7. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi müayinə üsulları.
8. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının əlavə müayinə üsulları.
9. Dərinin müayinəsi, limfa düyünlərinin müayinəsi.
10. Selikli qişaların müayinəsi, bədən temperaturunun ölçülməsi-termometriya.

II. Kollokvium sualları:

1. Ətraf venaların müayinəsi və müxtəlif vena nəbzləri.
2. Ürəyin aritmiyasının təsnifatı və onların diaqnostikası.
3. Ürək-damar sisteminin funksional müayinə metodları.
4. Ürək-damar sisteminin çatışmamazlıqlarının sindromları.
5. Tənəffüs üzvlərinin müayinəsi və onun tənəffüs sistemi xəstəliklərin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti.
6. Yuxarı tənəffüs yollarının müayinəsi – öskürək və onun xassələri.
7. Ağciyər və plevranın xəstəlikləri zamanı perkusiya səsi və onun ağciyər və plevra xəstəliklərində dəyişməsi.
8. Ağciyərin arxa sərhəddinin təyini, ağciyərin auskultasiyası.
9. Pnevmoqrafiya, Torakosentez, Tənəffüs sisteminin funksional metodları.
10. Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri.

XVI. İmtahan sualları:

1. Klinik diaqnostika haqqında anlayış, onun məqsədi, vəzifələri, başqa fənlərlə əlaqəsi.
2. Klinik diaqnostikanın inkişafında vətən və xarici ölkə alimlərinin rolu.
3. Respublika heyvandarlığının inkişaf etdirilməsi haqqında qərarlar, baytarlıq xidməti və baytar mütəxəssislərinin vəzifələri.
4. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının diaqnozu.

5. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının proqnozu.
6. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xəstəlik tarixi.
7. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi müayinə üsulları.
8. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının əlavə müayinə üsulları.
9. Dərinin müayinəsi, limfa düyünlərinin müayinəsi.
10. Selikli qişaların müayinəsi, bədən temperaturunun ölçülməsi-termometriya.
11. Qızdırma. Hipotermiya.
12. Ürəyin müayinə metodları və onların ürək-damar sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti.
13. Ürəyin topoqrafiyası, ürək sahəsinin inspeksiyası və palpasiyası. Ürək vurğusu və onun dəyişiklikləri.
14. Ürəyin perkusiyası, onun auskultasiyası. Ürək tonları və onların dəyişiklikləri.
15. Küylər və onların təsnifatı. Elektrokardiografiya və onların əhəmiyyəti.
16. Ətraf venaların müayinəsi və müxtəlif vena nəbzləri.
17. Ürəyin aritmiyasının təsnifatı və onların diaqnostikası.
18. Ürək-damar sisteminin funksional müayinə metodları.
19. Ürək-damar sisteminin çatışmamazlıqlarının sindromları.
20. Tənəffüs üzvlərinin müayinəsi və onun tənəffüs sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti.
21. Yuxarı tənəffüs yollarının müayinəsi – öskürək və onun xassələri.
22. Ağciyər və plevranın xəstəlikləri zamanı perkusiya səsi və onun ağciyərvə plevra xəstəliklərində dəyişməsi.
23. Ağciyərin arxa sərhəddinin təyini, ağciyərin auskultasiyası.
24. Pnevmoqrafiya, Torakosentez, Tənəffüs sisteminin funksional metodları.
25. Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri.
26. Patoloji tənəffüs səsləri.
27. Döş qəfəsinin sınaq müayinəsinin olunması.
28. Həzm orqanlarının müayinəsi.(Ümumi məlumat). Yem və su qəbulunun müayinəsi.
29. Həzm aparatının yuxarı hissəsinin müayinəsi, ağızın müayinəsi, tüpürcək vəzilərinin və udlağın müayinəsi.
30. Quşlarda həzm sisteminin müayinəsi.
31. Gövşəyən heyvanlarda mədə önlüklərinin və şirdanın müayinəsi.
32. Defekasiya və onun pozğunluqları, kalın müayinəsi.
33. Atlarda mədənin müayinəsi
34. Bağırsaqların müayinəsi. Rektal müayinə.
35. Atlarda sancılar.
36. Qaraciyərin müayinəsi. Qaraciyər xəstəliklərinin sindromları.
37. Qaraciyərin müayinə metodları.
38. Dalağın müayinəsi.
39. Ümumi məlumat. Böyrəklərin funksional müayinə metodları.
40. Sidikayıрма, sidik buraxma aktı və onların pozğunluqları.
41. Böyrəklərin sidik axarlarının və uretranın müayinəsi.
42. Cinsiyət orqanlarının müayinəsi
43. Qeyri-iradi hərəkətlər və məcburi vəziyyətlər.
44. Kəllənin və onurğa sütununun müayinəsi.
45. Hiss orqanlarının müayinəsi.

"Klinik diaqnostika" fenninin sillabusu 6007004 "Baytarlıq t babeti" ixtisası üzrə tədris planı ve fenn proqramı esasında tərtib edilmiŐdir. Sillabus "Baytarlıq ve zooloqiyat elmleri" kafedrasında müzakirə edilerek təsdiq olunmuŐdur. (13 fevral 2026 -cı il protokol № 11)

Fenn m ellimi: b/m.T.T.Hüseynov

Kafedra müdiri: dos.R.M.Bilalov